

Termál-kutak és hasonlók

Egy-két évi működésünk után nyilvánvalóvá vált, hogy számos település, köztük városok is, ivóvíz gondokkal küzdenek, vagy éppen hévízre lenne szükségük, de eddigi próbálkozásaik nem jártak eredménnyel. E problémák jó részéről már urános koromban tudtam és általában arról is voltak elképzeléseim, hogy a kedvezőtlen földtani adottságok ellenére miként lehetne mégis vizet fakasztani. Persze a Földtani Kutatási Alapból ilyen célra nem lehetett pénzt igénybe venni, mert a mélységi vizek az Országos Vízügyi Hivatal hatáskörébe tartoztak. A települések saját költségéből kutakat mélyíteni az eddigi fiaskók miatt viszont nem mertek. Mi, akik a mélységi földtani felépítésről a vízkutatókénál jóval alaposabb ismeretekkel rendelkezünk, kellő biztonsággal ki tudtuk választani azokat a helyeket, ahol mégis lehet eredményt elérni. Fúrásra úgy tudunk pénzt szerezni, hogy azt földtanilag alaposan megindokolva, geológiai kutatási célra igényeltük. Miután a lyuk a földtani kutatási célt teljesítette, azt kis költséggel (ami belefért a fúrás-mélyítés pénzügyi keretébe) ivóvíz-, vagy termálvíz kinyerésre alakítottuk át. Abban az időben az ilyen fúrást ingyen, könyvjóváírással át lehetett adni az illetékes tanácsnak (az önkormányzat elődjének). Mi voltunk tehát nem egy település számára a mentőangyalok, és bennünket áldott mindenki, amikor ingyen-vizet fakasztottunk meddőnek vélt területükön. Így jutott ivóvízhez pl. Geresdlak, Majs, Mórág, stb., hévízhez Újpetre, Szentlőrinc, Nagybaracska, stb. Ezek közül, mint esettanulmány, a nagybaracscai termálvíz fakasztása kívánczik ide nemcsak geológiai érdekessége miatt, hanem azért is, mert a község szülőhelyem és rengeteg szállal kötődöm hozzá.

A nagybaracscai termálvíz

A történet áttételesen a Bátaszék környéki 1961-1962 évi uránkutatásokkal kezdődik. Ekkor mozdult ki először a Dél-dunántúli uránkutatás a Ny-mecseki ércelelőhelyről. Az elképzelés az volt, hogy a mórági gránitra települő képződmények, különböző okokból uránhordozók lehetnek, ezért kutatásra érdemesek. Először geofizikai méréseket végeztünk a Duna és a Mórági-rög közti területen. Az elvégzett geoelektromos mérések alapján mélyítettük le 1962-ben a Bátaszék-1. sz. fúrást. A méréseket végző kiváló geofizikus kollégának, Baranyi Istvánnak éppen úgy szemet szűrt a földtani térképen a közelben jelzett Mohács-szigeti, Vári-pusztai triász kibúvás, mint nagyon sokan másoknak (pl. Vadász professzornak). Én még a II. Világháború előtt jártam ott nagyapámmal, mint kis gyerek és máig emlékszem a füstölgő mézsetőre és a kis kőfejtőre. Ezért én sohasem kételkedtem annak a kőzetkibúvásnak a valódiságában. Baranyi viszont hitetlenkedett, aminek az lett az eredménye, hogy terven kívüli munkával, mintegy titokban, segítségemmel, felmérte a puszták környékét. A mérések azt mutatták, hogy ez a kibúvás a Duna alatt összefügg az egykori bátai kőfejtő mészkövével. Elhelyezkedése pedig egészen különleges, a DK-Dunántúl és a Duna-Tisza köze déli részére jellemző ÉK-DNy csapású medencealjzatra éppen merőleges gerincű, eltemetett hegyvonulatot képez.

A korábban készült országos gravitációs felvételek nem csak erre a különleges fekvésre mutattak rá, hanem az országban egyedülálló, síkvidéki gravitációs rendellenességre is (Bouguer anomália), amelynek különlegesen magas értékeire nem volt földtani magyarázat. A gravitációs térképekből az is kiolvasható volt, hogy a mélységben elhelyezkedő tömeg egészen Nagybaracskaig elnyúlik. Ezek a térképek azonban sem annak mélységére, sem pedig kőzettani viszonyaira nem tudtak információkkal szolgálni. 1972-ben a Földtani Kutatási Alapból sikerült pályázattal pénzt nyernem eme eltemetett tömeg Bata-Nagybaracska közt húzódó szakaszának geoelektromos megkutatására és egy 100 m. mélységű, ún. "geofizikai ellenőrző fúrás" lemélyítésére. A méréseket és azok eredményeinek értelmezését ismét-csak Baranyi Istvánra bíztam, az ellenőrző fúrás kitűzését azonban magamnak tartottam fenn. A mérések

alapján megbízhatóan kirajzolódott a Báticasék-mohácsi műút vonalától Nagybaracska község DK-i határáig húzódó, éles gerincű, mintegy 2-2,5 km szélességű "mini" hegység, amely eltemetetten is a környezet aljzatából mintegy 1400-1600 m magassággal emelkedik ki és legmagasabb csúcsa Vári-pusztánál eléri a felszínt. Igazolódott az is, hogy ez a vonulat a Duna medre alatt csak néhány-tíz m. mélységben van és csakis fiatal folyami hordalék fedi, továbbá Nagybaracska község alatt sincs 200 m-nél mélyebben. A geofizikai ellenőrző fúrást a Vári-pusztá és Baracska közt fekvő ún. „Kozora dűlőbe” szándékoztam telepíteni, amikor olyan "közjátékba" keveredtem, amely megváltoztatta elképzelésemet.

A „közjáték” a Nagybaracska Község Tanácsának székhelyén (a mai Polgármesteri Hivatalban) kezdődött, majd a helyi halászcserdében folytatódott, ahol Farkas József, alias „Sobri”, Magyarország Örökös Halfőző Bajnoka készítette számunkra a messze földön híres eledelt. A szándékom az volt, hogy a Tanács előtt ismertetem a geofizikai kutatás eredményét, mint a község számára is érdekes és esetleg valamire felhasználható információkat. A halebédén részt vett Fölföldi Lajos tanácselnök (ma a tisztséget polgármesternek hívják), Varga Pál Tsz. elnök, Kozma István a község párttitkára és Hajdók Imre a helyi Általános Iskola igazgatója, aki - mint különleges felkészültségű földrajz tanár - Nagybaracska és környékének földtanáról is sok ismerettel rendelkezett. Kérésemre Sobri is közénk ült és részt vett a most már szűk körű tanácskozásban. Valamennyien régi ismerőseim, barátaim voltak. Már a tanácsházán szóba került, hogy a község vízművet kíván építeni, amire a pénz megvan. Gond csak a megfelelő víznyerő hellyel, a leendő mélyfúratú kúttal van, mert az eddigi próbafúrások sem elegendő mennyiségű, sem elfogadható minőségű vizet nem szolgáltatottak. A vízkutatóknak pedig fogalmuk sem volt arról, hogy ezek után honnan teremtsék elő azt. A helyzetet meghallgatva nem volt semmi javaslatom, pedig nyilván azt várták tőlem, hogy valami okos ötlettel állok elő.

A halebéd utáni „ejtőzésben” aztán a következő beszélgetés zajlott le köztünk, amit a tanácselnök kezdett, szavait hozzám intézve:

- *Nagy baja lenne a községnek abból, ha nem sikerülne megfelelő kutató fúrni. Nem tudom elhinni, hogy nincs valami mentőötleted!*

- *Lajoskám! Nekem gyakran vannak ötleteim. Itt is lenne, de nem biztos, hogy az számotokra elfogadható.*

- *Abban a helyzetben, amiben mi vagyunk - ha megtalálnánk egy megfelelő helyet vízműkútnak - számunkra úgyszólván minden elfogadható lenne.*

- *Kozorában tudnék fúrni (ez lenne az említett geofizikai ellenőrző fúrás) és ott a megfelelő minőségű és mennyiségű vizet is garantálni tudom. Nektek kellene onnan csővezetéken behozni azt a faluba, ami nem is olyan túl nagy költség. Ráadásul ingyen megkapnátok azt a kutatót.*

Láthatóan nagyon feladtam a leckét nekik. Vitakoztak, számoltak, kérdezték, telefonáltak és közben egyre több bor fogyott. Az eredmény azonban aligha lehetett kielégítő, mert a beszélgetés a Vízügyi Hivatal (amely a vízműre a pénzt adja) és a tanácselnök közt megszakadt.

- *Ezek a Vizesek nem hajlandók állni a bevezetés költségét, pedig ellentétlenül felajánlottam nekik, hogy a kút költségére ebben az esetben nem tartanánk igényt. Fafejű társaság!*

A tanácselnök ekkor ismét hozzám fordult.

- *Nem tudnátok azt a fúrást mégis valahol a község területén lefúrni?*

Kénytelen voltam kiábrándítani és megjegyeztem, hogy nem, mert ahhoz nem elég a száz méteres mélység, márpedig nekem mélyebb fúrásra nincs pénzem.

- *Kár! - sajnálkoztak mindannyian.*

Ekkor néhány percre félrevonultam egy kis zavartalan gondolkodásra. Visszatérve én is kérdeztem:

- *Nektek feltétlenül az idén kellene az a kút? Mert ha tudnátok egy évet várni, szereznék pénzt egy mélyebb fúrásra, amely már a község területén mélyülhetne, ott, ahol az számotokra a legmegfelelőbb. Csak geológiailag kell jól megindokolnom egy ilyen kutatófúrás szükségességét. Erre pedig számos okot tudok felhozni.*

Megint telefonálgatás. A Vízügyi Hivatal ebben a kérdésben már nem volt olyan merev, mint a vezetéknél és hozzájárult az egy év halasztáshoz. Általános volt az öröm és még nagyobb az italfogyasztás. Nyilván az elfogyasztott nedű hatása lehetett, mert belém bújt az ördög és a következő kérdést tettem fel:

- *És aztán hideg vizet akartok, vagy meleget?*

Elképedt arcok mindenfelé, mert ekkor már kibiceink is voltak.

- *Ugye te most ugratsz bennünket? Viccelsz!*

- *Eszem ágában sincs! Ha azt mondjátok, hogy hideg víz kell, lesz hideg víz. De ha mégis meleget akartok, lesz termálvíz. Csak ezt most döntsétek el, nehogy kifussunk az időből.*

Az erre kialakult vitában én már nem vettem részt. Inkább hátramentem és megnéztem Sobri birodalmát. Visszatérve a terembe, a párttitkár - Kozma Pista - a következő épületes kérdést intézte hozzám:

- *Nem lehetne fúrni azt a lyukat úgy, hogy hideg és meleg víz felváltva jöjjön belőle? Nagyon jó lenne egy termálfürdő, de a lakosságnak az ivóvíz is fontos.*

Általános röhej kísérte a kérdést. Kb. újabb negyedórás vitatkozás után megszületett a döntés:

- *Legyen termáلكút. Most majd adunk a nagypofájú dávodiaknak! Az ivóvíz ügye pedig majd csak valahogy megoldódik! A kutat pedig a foci pályára északi végében lenne jó mélyíteni.*

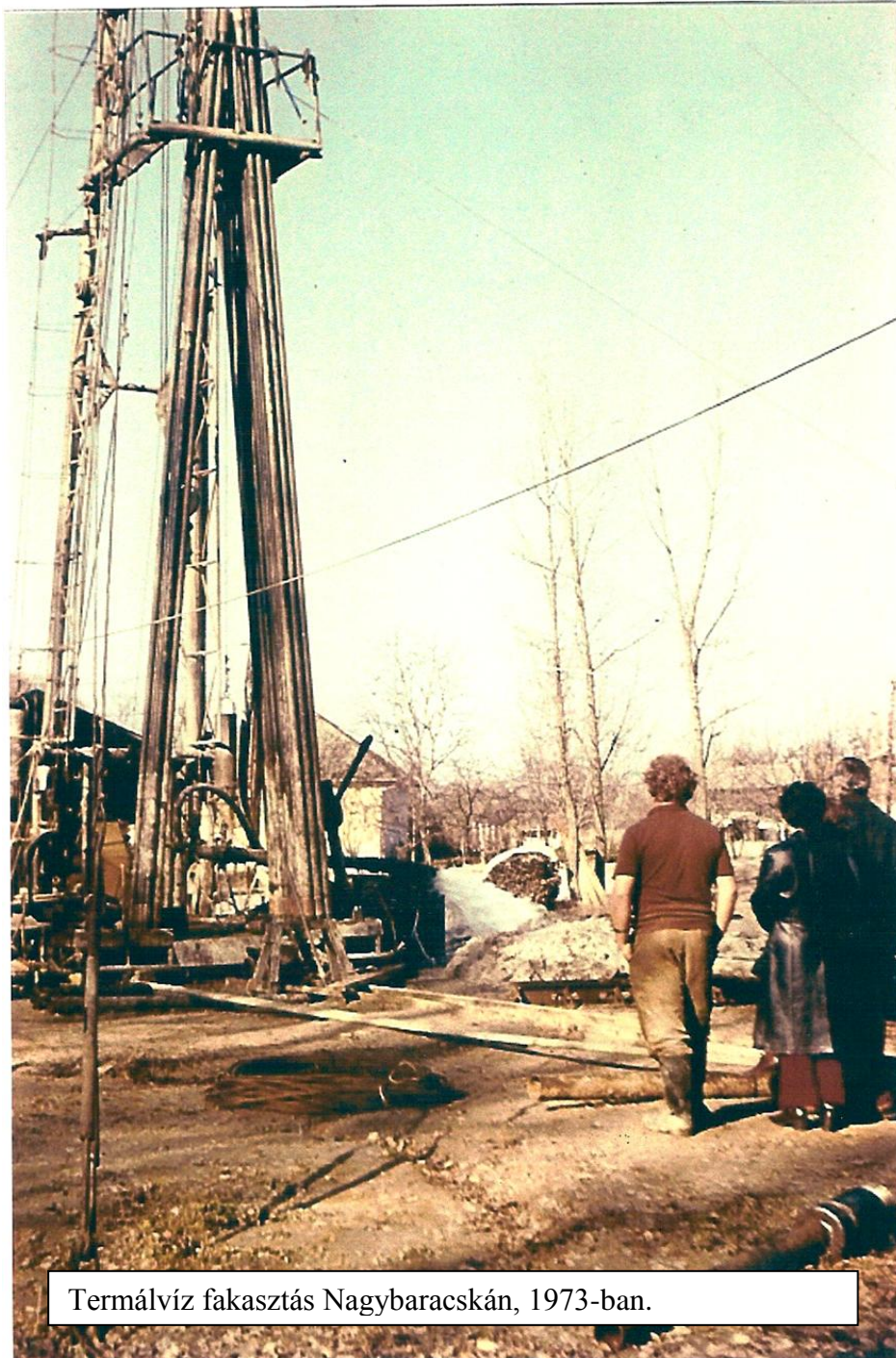
A fúrás 1973-ban le is mélyült és a várakozásnak megfelelően mind geológiailag, mind pedig termálvíz szempontból különleges eredménnyel járt. Ez tehát a baracskai termálvíz felkutatásának hiteles története. Minthogy a fúrás olyan képződményeket tárt fel, amelyek a Központi Földtani Hivatal elnökének tudományos témájához tartoztak, néhány év múlva 17 millió forintot sikerült szerezni tőle egy újabb, most már nagymélységű (1100 m-es) fúrás mélyítésére. A helykijelölés érdekében a község költségén geofizikai kutatást hajtottunk végre, amelynek végeredményéül a Füzes középső részén jelölődött ki az alkalmas terület. Ez egybeesett a majdani létesítendő termálfürdő helyével is.

A fúrópont kitűzése a legmegfelelőbb helyre azonban meghiúsult a helyiek szűkkeblősége miatt. Mégpedig azért, mert nem voltak hajlandók pénzt áldozni arra, hogy a tervezett fúrópont a nagysúlyú fúróberendezéssel biztonságosan elérhető legyen. A 17 milliót kizárólag fúrás-mélyítésre kaptam, másra azt nem használhattam. Sem a helyi MgTSz (Mezőgazdasági Termelőszövetkezet), amelynek pedig megfelelő gépparkja volt, sem a Községi Tanács nem volt hajlandó áldozni 28.000 forintot az út megerősítésre. A Tanács részéről ez a magatartás még érthető és talán elfogadható is, azonban az MgTSz részéről - amely messze földön híres és gazdag nagyüzem volt - semmiképpen. Ezután két választási lehetőségem volt. Vagy viszaadom a pénzt, vagy más ponton jelölöm ki a kúthelyet. Az utóbbit választottam.

Ennek a fúrásnak lemélyítése már nem az én művezetésemmel történt, mert időközben átnyergeltem a Szegedi Egyetemre. Ennek következménye az lett, hogy alkalmatlan kivitelezőt bíztak meg a munkával.

A részeges emberekből álló fúróbrigád nem egyszer beszakította a fúrórudazatot, amelynek lyukból való kimentése hosszú időbe és rengeteg pénzbe került. Így történt meg aztán, hogy a tervezett 1100 m mélység helyett 706 m-ben, vízzáró kőzetben le kellett állni a munkával, mert a pénz elfogyott.

A baracscaiak jórészt maguknak köszönhetik, hogy így történt. Afeletti örömükben, hogy nagy hőfokú termálvizet kap a község, ráadásul ingyen, lépten-nyomon etették, itatták ezt az iszákos társaságot. Nem csoda, hogy azok részegségükben mindent elbarmoltak.

Termálvíz fakasztás Nagybaracsán, 1973-ban.